

Asia: VN/1245/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleiset huomiot hallituksen esityksestä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poikkeuslaki, pelastuslaitokset, hyvinvointialueet.

Vesienhoitolainsäädännön perusteella vesienhoidon toimenpideohjelmissa esitetään vesienhoidon perustoimenpiteet, joita ovat muun muassa toimenpiteet talousveden ottoon käytettävän veden laadun turvaamiseksi sekä häiriötilanteissa ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa tapahtuvan pilaantumisen ehkäisemiseksi ja vaaran vähentämiseksi sekä teknisistä laitteista aiheutuvien pilaavien aineiden merkityksellisten häviöiden estämiseksi (vesienhoitoasetus 24 §). Lakiesityksessä tähän kokonaisuuteen ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Poikkeusolot tulevat lisääntymään ilmastolämpenemisestä ja muista ekologisista muutoksista johtuen. Tämä lisää poikkeusolojen huomioimista osana myös talousveden saatavuuden ja toimitusvarmuuden sekä laadun osalta. Nykyisin sääilmiöistä syntyvissä poikkeusoloissa pelastuslaitokset ja joissakin tapauksissa puolustusvoimat ovat toimittaneet talousvettä kuluttajille. Näiden toimijoiden osalta samat kriteerit, jotka koskevat vesilaitoksia pitää huomioida edellä mainittujen organisaatioiden toiminnassa, kun ne käsittelevät ja toimittavat talousvettä. Myös hyvinvointialueiden rooli tulisi olla mukana tarkastelussa, koska pelastustoimi kuuluu hyvinvointialueiden tehtäviin. Poikkeusolojen osalta myös velvoitetarkkailuiden ja seurantojen varmistaminen myös poikkeusoloissa tulisi varmistaa jo kilpailutettaessa näitä palveluita.

Huomiot esityksen taustasta, tavoitteista ja nykytilan kuvauksesta: jaksot 1 - 3

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Haluamme kiinnittää lainvalmistelijoiden huomiota seuraaviin seikkoihin.

Juomavesilainsäädännön ja vesienhoidon lainsäädännön yhteensovittaminen.

Vesienhoidossa tunnistetaan erityisalueiksi talousveden ottoon käytettävät vesimuodostumat ja järjestetään niille seuranta. Lisäksi vesienhoidossa laaditaan toimenpideohjelmia, jossa esitetään toimenpiteitä talousveden ottoon käytettävälle vesimuodostumille. Talous-veden suojelemiseksi voidaan tarvittaessa myös perustaa vedenottamoiden suoja-alueita vesilain perusteella.

Juomavesidirektiivi ei siten edellytä uuden päällekkäisen suunnittelu-järjestelmän luomista vaan kansallisessa täytäntöönpanossa voidaan hyödyntää jo olemassa olevaa vesienhoidon suunnittelujärjestelmää ja sitä koskevaa sääntelyä. Vesimuodostumien seuranta tulee järjestää tehokkaasti ja luotettavasti.

Vesipuidedirektiivin artiklan 7 mukaan jäsenvaltioiden tulee yksilöidä kaikki ne vesimuodostumat, joista otetaan vettä ihmisten käyttöön enemmän kuin keskimäärin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai yli 50 henkilön tarpeisiin, ja sellaiset vesimuodostumat, jotka on tarkoitus ottaa tällaiseen käyttöön. Nämä vesimuodostumat tulee liittää vesipuidedirektiivin mukaiseen suojelualueiden rekisteriin. Näistä vesimuodostumista on Suomessa jo olemassa hyvät tiedot. Lisäksi vesimuodostumia, joista otetaan vettä ihmisen käyttöön yli 100 kuutiometriä vuorokaudessa, tulee seurata direktiivin liitteen mukaisesti. Direktiivin artiklan 5 ja liitteen II perusteella jäsenvaltiot tarkastelevat vesimuodostumien ominaispiirteitä mukaan lukien ihmistoiminnan vaikutuksia pintavesien ja pohjaveden tilaan. Pintavesien seuranta tulee järjestää luotettavasti alueilla, joissa on ihmistoimintaa ja sillä voi olla vaikutusta pohjavesiin.

Juomaveden ottoon käytettävien vesimuodostumien osalta tulee varmistaa, että vesi täytetään asianmukaisesti käsiteltynä juomavesidirektiivissä asetetut vaatimukset. Jäsenvaltioiden on huolehdittava yksilöityjen vesimuodostumien riittävästä suojelusta niiden laadun huononemisen välttämiseksi, jotta juomaveden tuottamisessa vaadittavan puhdistuskäsittelyn tasoa voidaan laskea. Jäsenvaltiot voivat perustaa suojavyöhykkeitä kyseisiä vesimuodostumia varten. Suojavyöhykkeet tulee perustaa ja laissa tähän asettaa vaatimus. Suoja-vyöhykkeiden perustamisessa paikallistiedolla on suuri merkitys ja tätä tulee hyödyntää suojavyöhykkeitä perustettaessa.

EU-komissiolle siirretty säädösvalta, mikromuovi.

Juomavesidirektiivillä on siirretty säädösvaltaa komissiolle esimerkiksi menetelmästä, jolla mitataan mikromuoveja, jotta ne voitaisiin sisällyttää juomavesidirektiivissä säädettyjen tarkkailtavien aineiden luetteloon. Tämä ei estä kuitenkaan kansallisia toimenpiteitä mikromuovin seuraamisen järjestämiselle juomavedestä. Vesimuodostelmista ja pintavesistä, joilla voi olla vaikutusta pohjavesiin, tulisi harkita kansallista seuranta mikromuovien määräästä ja sen kulkeutumisesta vesissä. Mikromuovin vaikutuksista ei vielä tiedetä kaikkea. Mikromuovia on vesistöissä ja sen kulkeutuminen tai kerääntyminen osaksi vesiluontoa ja vesimuodostelmia tulee torjua tehokkaasti. Seuranta on tässä työssä avainasemassa.

Huomiot esityksen nykytilan kuvauksesta ja vaikutuksista: jakso 4

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Yleiset huomiot terveydensuojelulaista

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 16 § Soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 16 a § Määritelmät

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 17 § Yleiset laatuvaatimukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 17 a § Laatuvaatimuksista poikkeaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 17 b § Vedentuotantoketjussa käytettävät kemikaalit, materiaalit ja tuotteet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 18 § Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksyminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 18 a § Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 § Riskiperusteisen lähestymistavan yleiset periaatteet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 a § Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 b § Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 19 c § Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 20 § Talousveden laadun valvonta ja tiedottaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 20 a § Talousveden välityksellä leviävän epidemian tai muun terveyshaitan ehkäiseminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 21 § Tietokokonaisuudet

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 47 § Viranomaisen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 49 a § Tutkimuslaboratoriot

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulaki 49 b § Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Terveydensuojelulain liite

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Yleiset huomiot vesihuoltolaista

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Vesienhoitolainsäädäntö.

Vesienhoidon suunnittelu perustuu ympäristötiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen. Tietoja pintaveden ekologisen ja kemiallisen sekä pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan luokitteluun saadaan muun muassa luvanvaraisten toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailusta ja valtionhallinnon omista seurannoista. Valtionhallinnon on turvattava tehokkaasti seurantojen jatkuvuus ja niiden laadukas toteuttaminen. Toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailujen osalta on varmistettava, että niissä näytteenottotiheys ja näytteiden analyysivalikoimat ovat riittävän kattavat tarkkailtavan toiminnan mahdollisten vaikutusten arvioimiseksi. Ympäristötiedon keräämisessä ei kuitenkaan pidä nojautua liikaa yksittäisten velvoitetarkkailujen tuloksiin. Velvoitetarkkailujen kustannusten kohtuullistamiseksi ehdotetaan edistettäväksi eri toimijoiden välistä yhteistyötä yhteistarkkailujen muodossa. Laajapohjainen yhteistyö on keskeisen tärkeätä myös vesimuodostumakohtaisissa riskinarvioinneissa ja riskienhallinnassa.

Vesien tarkkailujen laadulliset tekijät on huomioitava nykyistä enemmän, kun velvoitetarkkailuun ja seurantoihin liittyviä näytteenotto- ja laboratoriopalveluita kilpailutetaan. Laadulliset tekijät kilpailutuksessa voidaan huomioida esimerkiksi asetuksessa, jossa velvoitetarkkailu- ja seurantatietoja toimittaville toimijoille voidaan asettaa laatuvaatimuksia. Myös kansalliset toimijat huoltovarmuuden osalta olisi huomioitava mahdollisissa kilpailutuksissa. Juomavesi on yksi keskeisimmistä hyödykkeistä ihmiselle ja puhtaan juomakelpoisen juomaveden saaminen on turvattava kaikissa oloissa.

Vedenlaatutietojen lisäksi tietojärjestelmään laaditaan mm. kuvaukset vesimuodostumien ominaispiirteistä, joita ovat myös vesiin kohdistuvien paineiden arviointi sekä pintavesien tyypittely. Tietojärjestelmiin tallennetaan myös toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tämän tiedon ajantasaisuus ja tiedon keruun alueellinen osaaminen on säilytettävä. Näin tieto on oikeaa ja ajantasaista ympäristötietojärjestelmissä. Vesien tilaa koskevat vesimuodostumakohtaiset tiedot ovat saatavilla Vesikartta-palvelusta. Pohjavesitietojärjestelmään on koottuna pohjaveden laatutietoja, joskin joidenkin velvoitetarkkailujen tulosten tiedonsiirroissa voi olla viiveitä tai puutteita. Juomavesidirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa voidaan hyödyntää laajasti vesipuitedirektiiviin perustuvan kansallisen vesienhoidon suunnittelujärjestelmän

puitteissa kerättyä tietoa. Eri tietojärjestelmien käytön ja tiedonsiirtojen sujuvuus on varmistettava osoittamalla riittävästi resursseja tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen.

Vesienhoitolainsäädännössä on myös useita liittymiskohtia talousveden ottoon käytettävän raakaveden laadun turvaamiseen ja tietojen keräämiseen luonnonolosuhteista ja riskeistä. Esimerkiksi vesienhoitolain 27 §:ssä viitataan terveydensuojelulakiin ja talousvesiasetukseen, joissa säädetään vesistä aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemisestä, vähentämisestä ja poistamisesta. Vesienhoitoalueella laadittavat selvitykset sekä pinta- ja pohjaveden tilaa ja seurantaa koskevat arviot tarkistetaan tarpeellisilta osin kaksi vuotta ennen tarkistetun vesienhoitosuunnitelmaehdotuksen julkaisemista. Näitä tietoja, joita ELY-keskuksen vesienhoitotyössä kerätään ja tuotetaan, voidaan hyödyntää juomavesidirektiivin kansallisessa toimeenpanossa. Selvityksien ja vesienhoitosuunnitelmien laatimisessa on hyödynnettävä paras alueellinen osaamista. Myös pitkäaikaisseurantojen ja alueellisen erityisosaamisen säilyminen on turvattava selvityksien ja vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa.

Vesihuoltolaki 3 § Määritelmät

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 4 § Viranomaiset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 15 § Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Veden laadun seuranta

Juomavesidirektiivissä säädetään talousvedestä tutkittavien muuttujien vähimmäistutkimustiheydet. Sekä veden terveydelliseen laatuun vaikuttavia laatuvaatimusmuuttujia että talousveden käyttökelpoisuutta ja tuotantoprosessin toimivuutta kuvaavia laatutavoitemuuttujia tulee seurata säännöllisesti, kuten myös vanhassa juomavesidirektiivissä säädettiin.

Talousveden vähimmäistutkimustiheydet eivät muutu merkittävästi. Riskinarvioinnin tulosten perusteella juomavesidirektiivissä säädettyä muuttujien tutkimustiheyttä olisi lisättävä tai tutkimustiheyttä voitaisiin vastaavasti harventaa muuttujakohtaisesti tai poistaa jokin direktiivin luettelossa säädetty muuttuja valvonnasta lukuun ottamatta keskeisiksi määritellyjä mikrobiologisia muuttujia. Näiden muuttujien osalta mikromuovien ottaminen osaksi laatuvaatimustekijöitä olisi otettava harkintaan.

Juomavesidirektiivi edellyttää muuttujien seurantaa myös raakavedestä, jota otetaan talousvedeksi valmistettavaksi, mitä ei aiemmin edellytetty. Raakavedestä tulee seurata sellaisia muuttujia, joita

raakaveden laatuun ja vedenmuodostumisalueen toimintoihin kohdistuvan riskinarvioinnin perusteella voi esiintyä vedessä ja joista voi olla haittaa ihmisten terveydelle.

Juomavesidirektiivi edellyttää talousvedeksi valmistettavan raakaveden tarkkailua ja tarkkailutietojen toimittamista viranomaisille riskinarviointia, riskien hallinnan suunnittelua sekä raportointia varten. Tämän vuoksi vesihuoltolaissa ehdotetaan säädettävän vesihuolto-laitoksen velvoitteeksi seurata riskinarvioinnin perusteella valittuja ihmisen terveyteen vaikuttavia muuttujia talousveden lisäksi jatkossa myös raakavedestä, jota otetaan talousvedeksi valmistettavaksi. Edellä olevaa Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto pitää hyvänä linjauksena. Tarkkailussa seurannan ja analytiikan laatutekijät tulisi huomioida keskeisesti.

Vesihuoltolaki 16 § Tiedottamisvelvollisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 16 a § Asiakirjojen julkisuus

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Vesihuoltolaki 20 d § Vesihuollon tietojärjestelmä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Ympäristönsuojelulaki 222 § Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Markkinavalvontalaki 1 § Soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Moilanen Hannu
Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry